

Dilbilgisi Kurallarına Genel bir Bakış

A Yan cümleler

Yan cümleler, genellikle bir bağlaç ile kurulurlar. Yan cümlelerde, çekime uğrayan fiil, daima cümlenin en sonunda yer alır.

1. Dolaylı soru cümleleri

Dolaylı soru cümlelerinde **warum** ya da **was** gibi soru sözcükleri, bağlaç olarak kullanılır.

Doğrudan soru: *Was machen Sie? Warum will Frau Berger uns sprechen?*
Dolaylı soru: *Mich interessiert, was Sie machen. Weißt du, warum Frau Berger uns sprechen will?*

Karşılığında **ja** veya **nein** yanıtı verilebilen, yani karar belirtilen dolaylı soru cümleleri, **ob** bağlacı ile kurulur:

Kommst du? (Evet ya da hayır?)
Mich hat sie nicht gefragt, ob ich komme.

Yan cümlede zamirlerin değişebileceğine dikkat edin:
du/Sie → **ich (mich)** / **ibr/Sie** → **wir (uns)**.

Kommst du? / *Kommen Sie?* **Mich hat man nicht gefragt, ob ich komme.**
Kommt ihr? / *Kommen Sie?* **Uns hat man nicht gefragt, ob wir kommen.**

Eğer bir cümlede iki fiil bulunuyorsa; bunlardan çekime uğrayan, cümlenin en sonunda yer alır:

Weißt du, warum Frau Berger uns sprechen will?
Mich hat sie nicht gefragt, ob ich kommen möchte.

2. Zaman belirten yan cümleler

als: “Olduğu zaman, yapıldığı zaman” anlamına gelen bu bağlaç, yalnızca geçmiş zaman cümlelerinde kullanılabilir. Ana cümledeki olayla yan cümledeki olay aynı zamanda geçmişlerdir.
Als Herr von Ribbeck starb, waren die Kinder sehr traurig.

bevor: “Olmazdan önce, yapılmazdan önce” anlamına gelen **bevor** bağlacı ile başlayan yan cümledeki olay, ana cümledeki olaydan sonra olmalıdır.
Bevor Herr von Ribbeck starb, schenkte er den Kindern Birnen.

wenn: **wenn** ile kurulan ve zaman belirleyen yan cümlelerde, ana cümledeki olay ile yan cümledeki olay eş zamanlıdır. Bu tür yan cümleler, yalnızca bir biçimde geçmiş zaman bağlantılı kullanılabilir. Eğer bir işin her oluşunda, başka bir iş düzenli olarak cereyan etmişse ... Aksi takdirde **als** bağlacının kullanılması gerekir.
Wenn Herr von Ribbeck einen Jungen sah, schenkte er ihm eine Birne.

3. **obwohl** ile kurulan, koşul belirten yan cümleler

obwohl ile kurulan yan cümleler, **rağmen** anlamında bir koşulluluk ortaya koyarlar. Sözelimi birisi günde 12–14 saat kadar çalışıyor. Aslında bundan hoşnut olmayabilir. Ama buna rağmen hoşnut. İşte buradaki karşılıklı, **obwohl** bağlacı ile kurulan yan cümlelerde dile getirilir:

*Obwohl ich täglich 12-14 Stunden **arbeite**, bin ich zufrieden.*
*Obwohl manche wieder zurückgekommen **sind**, ist es hier leer.*
*Obwohl wir alle gearbeitet **haben**, finden wir keine Arbeit mehr.*
*Obwohl wir arbeiten **wollen**, finden wir keine Arbeit mehr.*

obwohl ile kurulan yan cümleler, ana cümleden önce veya sonra yeralabilirler. Eğer yan cümle önce geliyorsa; ana cümlede önce fiil, sonra yalın tümleş/özne yeralır.

*Ich möchte unbedingt nach Griechenland, **obwohl** ich kein Geld habe.*
***Obwohl** ich kein Geld habe, möchte ich unbedingt nach Griechenland.*

4. **um... zu** ve **damit** ile kurulan yan cümleler (Kasıt belirten bileşik cümleler)

um... zu ve **damit** ile kurulan yan cümleler, bir niyet, bir amaç, bir kasıt belirtirler.

um... zu cümlelerinin kurulabilmesi için, ana cümledeki (AC) özne ile yan cümledeki (YC) öznenin aynı olması gerekir. Yan cümlede fiil, daima mastar halinde yeralır.

AC + AC: **Viele Einwanderer** kamen. **Viele Einwanderer** wollten hier leben.
AC + YC: **Viele Einwanderer** kamen, **um** hier **zu** leben.

Bölünebilir fiiller sözkonusu olduğu zaman, **zu** fiil ile bölünebilir önhecenin arasında yeralır:

aufmachen: Frau Berger macht ein Hotel auf.
*Das ist ein idealer Platz, um ein Hotel auf**zu**machen.*

İki cümlelerin özneleninin değişik olması durumunda ise **damit** ile bileşik cümle haline getirilebilir.

Bu iki cümleyi, tek bir cümlede birleştirdiğimiz zaman, ortaya çıkan yan cümle, **damit** ile başlıyor:

*Dort sollten viele Filme gedreht werden, **damit** der europäische Film wieder mehr Bedeutung bekommt.*

5. **zu** ile kurulan mastarlı yan cümleler

zu ile kurulan mastarlı cümleler, yan cümlelerdir. Bu yan cümlelerin en önemli özelliği, bağlaçsız olmalarıdır. Bu cümleler, ana cümledeki fiile bağlıdırlar. Ancak zorunlu olarak bir yüklem isteyen bazı fiillerle kurulabilirler. Yüklem, “bir şey yapmak için” anlamında cümleyi bütünler. Yan cümledeki fiil yine cümlelerin sonunda yeralır, ama bu kez mastar halinde. Mastardan önce de **zu** yeralır.

versuchen: Er **versuchte**, die Blaue Blume **zu finden**.
beginnen: Er **beginnt**, die Blaue Blume **zu suchen**.

Bölünebilir fiillerde, **zu**, fiil ile bölünebilir parçasının arasına girer.

mitkommen: *Kommen Sie mit!* Ich bitte Sie, **mitzukommen**.
zuhören: *Hören Sie zu.* Ich bitte Sie, **zuzuhören**.

Bu cümlelerin kurulabilmesi için, ana cümlelerin yüklemelerinden biri ile yan cümlelerin öznesi aynı olmalıdır. Sözelimi: a) özne, b) akkusativ yüklem, c) dativ yüklem.

- a) **Er** *versuchte*, die Blaue Blume *zu finden*. **Er** *findet* die Blaue Blume.
b) Ich bitte **Sie**, die Blaue Blume *zu suchen*. **Suchen Sie** die Blaue Blume.
c) Er hilft **mir**, die Blaue Blume *zu suchen*. **Ich** *suche* die Blaue Blume.

6. **wenn** ile kurulan ve koşul ve dilek belirten yan cümleler

Konditionalsatz dediğimiz koşul belirten cümleler, belirtilen duruma bir koşul getirirler. Bu cümleler, “olursa, olduğu takdirde” anlamına gelen **wenn** sözcüğü ile başlar. Eğer belirtilen koşul gerçek olamayacak bir koşulsa, yani “olsaydı” biçiminde bir özlem dile getiriliyorsa; varsayımsal ifade olan Konjunktiv II oluşur. Bu durumda, izleyen cümle de Konjunktiv II biçiminde, yani varsayımsaldır. Aradaki farkı şu örnekte görüyorsunuz:

Gerçek: *Mein Mann lebt noch. Er bleibt auch hier.*
Varsayımsal: *Wenn mein Mann noch leben **würde**, **würde** er auch hierbleiben.*

Bu durumda, ana cümledeki çekime uğrayan fiil, ilk sırada yer alır.

*Wenn ich es nicht mit eigenen Augen sehen **würde**, **würde** ich es nicht glauben.*

Varsayımsal dilek cümlesi, artık gerçekleşmesi mümkün olmayan bir özlemi dile getirir:

Gerçek: *Mein Mann lebt nicht mehr.*
Varsayımsal: ***Wenn** mein Mann noch **leben würde!***

7. **İlgi** belirten yan cümleler

Relativsatz denilen ve ilgi belirten yan cümleler, bir nesneye ya da bir kişiye ilişkin bilgiler verilmesini sağlar. Bu yan cümleler bir ilgi zamiri ile başlar. İlgi zamiri, ismin belirli artikeliyle aynıdır. Kural olarak ilgili olduğu ismin hemen ardında yer alır. İlgili olduğu ismin durumuna bağlı olarak biçim değişir. Buna göre üç faktöre dikkat edilmesi gerekir:

1. İsmi eril (*der*), dişil (*die*) ya da yansızsız (*das*) oluşuna göre:

Eril tekil: **Der/ Ein** Mann, **der** Böttger hieß, ...
Dişil tekil: **Die / Eine** Geschichte, **die** wahr ist, ...
Yansızsız tekil: **Das / Ein** Hobby, **das** viele Menschen hatten, ...

2. İsmın çoğul ya da tekil oluşuna göre:

Çoğul ilgi zamiri, yalın ve akkusativ hallerde, daima **die** olur:

Die Leute, **die** das glauben, ...

3. Yan cümledeki fiilin akkusativ ya da dativ gerektirişine göre:

Yalın hal: *Vor 300 Jahren lebte **ein Mann**. Der Mann hieß Friedrich Böttger.*

Yan cümle ile: *Vor 300 Jahren lebte **ein Mann**, der Friedrich Böttger hieß.*

lieben+ **akk.:** *Der Kaiser starb plötzlich. Viele Menschen liebten **den Kaiser**.*

Yan cümle ile: *Der Kaiser, **den** viele Menschen liebten, starb plötzlich.*

gefallen+ **dat.:** *Der Teufel ärgerte Luther. Die Arbeit gefiel **dem Teufel** nicht.*

Yan cümle ile: *Der Teufel, **dem** die Arbeit nicht gefiel, ärgerte Luther.*

Takı alan fiiller sözkonusu olunca (a), ya da yer belirten ifadeler sözkonusu olunca (b); bunlar, ilgi zamirinden hemen önce yeralırlar:

a) glauben **an:** *Es entstand ein Mythos, **an den** manche glaubten.*

warten **auf:** *Der Kaiser, **auf den** man lange gewartet hat, wird zurückkommen.*

b) sich **irgendwo** verstecken: *So kam Luther auf die Wartburg, **auf** der er sich versteckte.*

B Fiiller

1. Pasif cümle

Bir eylem, aktif ya da pasif biçimde dile getirilebilir. Aradaki farkı, bakış açısı oluşturur: Aktif cümlede odak, eylemi yerine getiren kişidir. Pasif cümlelerin odağı ise, eylemin kendisidir:

Aktif: *Russische Soldaten fällten den Baum.*

Pasif: *Der Baum wurde gefällt.*

Pasif cümlelerin kuruluşu

Pasif cümle, **werden** yardımcı fiili ve asıl fiilin dili geçmiş zaman biçimi olan Partizip II ile kurulur.

Şimdiki zaman: *Der Baum wird gefällt.*

Geçmiş zaman: *Der Baum wurde gefällt.*

Eğer pasif cümlede eylemi gerçekleştiren kişi belirtiliyorsa; genellikle **von** öntakısı ile dativ kullanılır:

Der Baum wurde von russischen Soldaten gefällt.

Doğal ki cereyan eden olayın kaynağı, bir kişi değil de, bir süreç olabilir. Sözelimi fırtına:

Der Baum wurde von einem Sturm zerstört.

werden (Geçmiş zaman)		
	Tekil	Çoğul
1. şahıs	ich wurde	wir wurden
2. şahıs (Senli-benli)	du wurdest	ihr wurdet
(Sizli-bizli)	Sie wurden	Sie wurden
3. şahıs	er/sie wurde	sie wurden

2. Dönüştü fiiller

Almancada bazı fiiller zorunlu olarak dönüştüdür ve dönüştü zamir gerektirir (a); bazı fiillerin ise, dönüştü zamir ile dönüştü fiil olarak da kullanılmaları mümkündür (b).

- a) **sich kümmern:** *Der Hausmeister hat **sich** um alles gekümmert.*
b) **(sich) treffen:** *Andreas trifft Frau Berger in Potsdam.*
Andreas trifft sich mit Frau Berger in Potsdam.

Fiile bağılı olarak, dönüştü zamirler de akkusativ (c) veya dativ (d) alırlar.

- c) **sich freuen:** *Ich freue **mich**, daß ich Sie treffe.*
d) **sich vorstellen:** *Ich stelle **mir** vor, daß ich Sie treffe.*

Normal bir bildirim cümlesinde, dönüştü zamir, çekime uğrayan fiilin hemen ardında yer alır. Bu, şimdiki zamanda (a), Perfekt dediğimiz-dili geçmiş zamanda (b), ve Praeteritum dediğimiz-mişli geçmiş zamanda (c) böyledir.

- a) *Der Hausmeister kümmert **sich** um alles.*
b) *Der Hausmeister hat **sich** um alles gekümmert.*
c) *Der Hausmeister kümmerte **sich** um alles.*

Eğer cümlede özne, bir zamir ise; emir kipinde (d) ve soru cümlelerinde (e, f) dönüştü zamir, öznenin sonra yer alır. Eğer cümlelerin öznesi bir isim ise; dönüştü zamir, normal bildirim cümlesindeki gibi, fiilden sonra yer alır (g).

- d) *Kümmern Sie **sich** um alles!*
e) *Kümmern Sie **sich** um alles?*
*Haben Sie **sich** um alles gekümmert?*
f) *Warum kümmern Sie **sich** um alles?*
*Warum haben Sie **sich** um alles gekümmert?*
g) *Kümmert **sich** der Hausmeister um alles?*

3. Dilek-koşul kipi (Konjunktiv II)

Konjunktiv II denilen biçimle, dilek-koşul belirten bir durum anlatılabilir. Bir başka deyişle varsayıma dayalı konuşulabilir. Bu, olmayan, ama "olabilseydi" diye ifade edilmek istenen durumlarda kullanılır. Konjunktiv II, iki zamanda kurulabilir:

- Praeteritum biçimleri ile; şimdiki zaman kurulu
- Yardımcı fiillerin Konjunktiv II şekli ve Partizip II dediğimiz-dili geçmiş zaman ile de, geçmiş zaman kurulu.

a) *haben* ve *sein* fiillerinin konjunktiv (dilek-koşul) hali

Şimdiki zaman				
	haben		sein	
	Tekil	Çoğul	Tekil	Çoğul
1. şahıs	ich hätte	wir hätten	ich wäre	wir wären
2. şahıs (Senli-benli)	du hättest	ihr hättet	du wärest	ihr wäret
(Sizli-bizli)	Sie hätten	Sie hätten	Sie wären	Sie wären
3. şahıs	er/sie hätte	sie hätten	er/sie wäre	sie wären

Şimdiki zaman: *Das wäre schön.* *Das hätte ich gern.*
Geçmiş zaman: *Ich wäre gern gekommen.* *Wer hätte die bekommen?*

b) Yardımcı fiillerin dilek-koşul hali

Dilek-koşul kipinde gerçek olmayan, ama olabileceği tasarlanan ya da özlenen durumlar ifade ediliyor. Sözelimi **können** yardımcı fiilinin Konjunktiv II şekliyle bir olasılık dile getirilebilir:

Wir könnten das Schiff gut gebrauchen. Das könnte unser Ende sein.

sollen yardımcı fiilinin Konjunktiv II şekliyle ise bir tavsiye sözkonusu olabilir: *Diese Chance sollten wir nutzen. Wir sollten nachdenken, was wir tun können.*

Yardımcı fiillerin Konjunktiv II şekli şöyle kurulur: Fiilin kökünden sonra, geçmiş zaman işareti olan **-t-** harfi konulur ve ardına uygun çekim eki eklenir.

können		ich könnte
fiilin kökü: könn-	Geçmiş zaman işareti: -t-	çekim eki: -e

	können: Dilek-koşul kipi		sollen: Dilek-koşul kipi	
	Tekil	Çoğul	Tekil	Çoğul
1. şahıs	ich könnte	wir könnten	ich sollte	wir sollten
2. şahıs	du könntest	ihr könntet	du solltest	ihr solltet
	Sie könnten	Sie könnten	Sie sollten	Sie sollten
3. şahıs	er/sie könnte	sie könnten	er/sie sollte	sie sollten

c) Tam fiillerde, *würd-* kullanılarak Konjunktiv II yapılması

Almanca'da *machen*, *rudern*, *funktionieren* gibi bütün tam fiillerin, burada gösterilmeyen özgün Konjunktiv II biçimleri vardır. Ama bunların yerine, **würd-** sözcüğü ve normal fiil çekim eki ile Konjunktiv II yapabilmek mümkündür.

würd- sözcüğü, **werden** fiilinin Konjunktiv II biçimidir.

Bu durumda cümlenin ana fiili, cümlenin en sonunda mastar halinde yer alır.

Normal bildirim: *Das machen wir gern.*

Varsayımsal bildirim: *Das **würden** wir gern **machen**.*

werden	Dilek-koşul kipi (Konjunktiv II)	
	Tekil	Çoğul
1. şahıs	ich würde	wir würden
2. şahıs (Senli-benli) (Sizli-bizli)	du würdest Sie würden	ihr würdet Sie würden
3. şahıs	er/sie würde	sie würden

*Ich **würde** gern noch mal **rudern**.*

*Obne unsere Eltern **würde** das nicht **funktionieren**.*

C Sıfatlar

1. Sıfatların derecelendirilmesi (Mukayese)

Bir sıfat, çeşitli dereceleri ifade edebilir. Normal bir sıfatın ilk derecelendirilmesi, “daha” ile olur. Sıfatın ardına bir **-er** hecesi eklenmesiyle “daha” ifadesi elde edilir. Bu durumda, **-e** seslisiyle biten sıfatlarda, **-e** harfi düşer (a). İçinde **-a**, **-o** ya da **-u** seslisi bulunan sıfatlarda, derecelenmiş sıfat bazan *Umlaut* alır. Yani **-a** seslisi **-ä** seslisine, **-o** seslisi **-ö** seslisine, **-u** seslisi de **-ü** seslisine dönüşür (b). Bazı sıfatların “daha” biçimi, kuralsızdır (c).

Sıfatın normal hali	“Daha” derecelendirmesi
a) wenig	weniger
b) lang	länger
c) gut	besser

*Zur Zeit kommen **weniger** Menschen. Können die nicht **leiser** singen?*
*Die Treffen wurden **politischer**. Man konnte die Universität nicht **höher** bauen.*

2. **wie** ve **als** bağlaçlarıyla benzetme ve karşılaştırma

İki nesnenin ya da iki kişinin özellikleri, birbirine benzetiliyor ya da birbiriyle karşılaştırılıyorsa; cümlede sıfattan sonra **wie** ya da **als**: kullanılır.

- a) **so** + Fiilin normal hali + **wie**
*Der Brocken ist **so** romantisch **wie** die Deutschen.*
- b) Fiilin “daha” ile derecelendirilmiş hali + **als**
*Mit der Bahn ist es bequemer **als** zu Fuß.*

D Zamirler

1. **da + takı = zamir belirteç**

Öntakılı tümleçler, daha kısa bir biçimde karşımıza çıkabilir. Burada öntakı, **da** belirteci ile birleşerek bir kısaltma oluşturur. Örneğin: **damit**. Bu durumda **da** öntakılı tümleçteki ismin yerini almış olur. Eğer öntakı bir sesli ile başlıyorsa, **da** belirtecinin arkasına bir **-r-** harfi eklenir (**darüber**).

bören von:	<i>Er hat von der Heilung durch die Natur gehört.</i>	gehört.
	<i>Er hat davon</i>	gehört.
machen mit:	<i>Was machen Sie mit den Brennesseln?</i>	
	<i>Was machen Sie damit?</i>	
sagen zu:	<i>Zu der Idee sage ich nichts.</i>	
	<i>Dazu sage ich nichts.</i>	
schreiben über:	<i>Er schreibt einen Artikel über alternative Medizin ...</i>	
	<i>Er schreibt einen Artikel darüber.</i>	

Bu yöntemle nesnelere, durumlar ve duygular, kısaltılmış biçimiyle tekrarlanabilir ... Kişilerin yerine ise şahıs zamiri kullanılır!

*Ich habe nichts von **Frau Berger** gehört.*
*Ich habe nichts von **ibr** gehört.*

2. **Dönüşlü zamirler**

Dönüşlü zamirler sabit değildir. Durumdan duruma, kişiden kişiye değişirler. Ama belirli artikel ile aynıdır. Kuraldışı bir durum şudur: Üçüncü şahsın tekil ve çoğul biçimleriyle, nezaket için kullanılan **Sie** durumunda, dönüşlü zamir daima **sich** olur:

*Seit der Wende hat **sich** alles geändert.*
*Stellen Sie **sich** meine Situation vor!*

Dönüşlü zamirler, fiilin akkusativ ya da dativ alışına göre de değişirler. Dönüşlü zamiri dativ olarak alan fiilleri ezberlemeniz gerekir. Sayısı çok olmayan bu fiillerden bir örnek:

sich etwas vorstellen: *Das kann ich **mir** gut vorstellen.*

Dönüşlü zamir								
Tekil	Akk.		Dativ	Çoğul	Akk.	Dativ		
1. şahıs	ich freue	mich	ich stelle	mir vor	wir freuen	uns	wir stellen	uns vor
2. şahıs	du freust	dich	du stellst	dir vor	ihr freut	euch	ihr stellt	euch vor
	Sie freuen	sich	Sie stellen	sich vor	Sie freuen	sich	Sie stellen	sich vor
3. şahıs	er/sie freut	sich	er/sie stellt	sich vor	sie freuen	sich	sie stellen	sich vor

Bazı fiiller zorunlu olarak dönüşlüdürler; bazıları ise istendiğinde dönüşlü olarak da kullanılabilirler. Doğal ki bu durumda anlam değişir!

	Dönüşlü zamir ile	Dönüşlü zamir olmaksızın
treffen vorstellen erinnern	Wann treffen wir uns ? Ich stelle mir vor, daß ... Erinnern Sie sich , daß ...	Wann trifft Andreas Dr. Thürmann? Ich stelle Ihnen meine Eltern vor. Nichts sollte an Herrn von Ribbeck erinnern.